

Міністерство освіти і науки України

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**РЕГІОНАЛЬНИЙ ВІДДІЛ ДЕРЖФІНМОНІТОРИНГУ
У ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ**

СПІЛКА ЕКОНОМІСТІВ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ СОЮЗ СТРАХОВИКІВ

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ

**Перша Всеукраїнська
науково-практична конференція**

Харків, ХНЕУ, 3 грудня 2008 р.

Збірник матеріалів

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

**РЕГІОНАЛЬНИЙ ВІДДІЛ ДЕРЖФІНМОНІТОРИНГУ
У ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ**

**СПІЛКА ЕКОНОМІСТІВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ СОЮЗ СТРАХОВИКІВ**

**Перша Всеукраїнська
науково-практична конференція**

**«СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ
ФІНАНСОВОГО
МОНІТОРИНГУ»**

Збірник матеріалів

3 грудня 2008 р.

Харків, ХНЕУ, 2008

УДК 336
ББК 65.26я4
С 56

Рекомендовано до видання Вченою радою Харківського національного економічного університету (протокол №3 від 28.10.2008 р.)

Редакційна колегія збірника (оргкомітет конференції):

Пономаренко В. С.	д. е. н., проф., ректор ХНЕУ (голова оргкомітету);
Гриньова В. М.	д. е. н., проф., проректор із наукової роботи ХНЕУ (заступник голови оргкомітету);
Внукова Н. М.	д. е. н., проф., зав. кафедри управління фінансовими послугами ХНЕУ (заступник голови оргкомітету);
Вавдійчик О. А.	заст. директора Департаменту з питань запобігання використанню банківської системи для легалізації кримінальних доходів та фінансування тероризму НБУ;
Временко Л. В.	президент Харківського союзу страховиків;
Колодізєв О. М.	к. е. н., доц., зав. кафедри банківської справи ХНЕУ ;
Крупка М. І.	д. е. н., проф., зав. кафедри фінансів, грошового обігу та кредиту Львівського національного університету ім. І. Франка;
Оскольський В. В.	президент Спілки економістів України;
Проноза П. В.	к. е. н., доц., декан фінансового факультету ХНЕУ;
Сиромолот Е. А.	президент ВАТ «Харківський регіональний фонд підтримки підприємництва» ;
Унинець-Ходаківська В. П.	к. е. н., доц., зав. кафедри фінансових ринків та фінансових послуг Національного університету ДПС України;
Успаленко В. І.	к. е. н., проф., зав. кафедри фінансів та кредиту Харківського державного технічного університету будівництва та архітектури;
Кузьминчук Н. В.	к. е. н., доц. кафедри управління фінансовими послугами ХНЕУ (відповідальний секретар).

С56 Сучасні проблеми фінансового моніторингу: Збірник матеріалів Першої Всеукраїнської науково-практичної конференції (3 грудня 2008 р.). – Х.: ХНЕУ, 2008. – 128 с. (Укр. мов.; русск. яз.)

ISBN 978-966-96957-7-5

У збірнику за матеріалами конференції представлені оригінальні авторські бачення вирішення сучасних проблем фінансового моніторингу. Видання призначене для фахівців органів державного контролю, викладачів, аспірантів та студентів вищих навчальних закладів.

ББК 65.26я4

ISBN 978-966-96957-7-5

© Харківський національний економічний університет, 2008

ПЕРЕДМОВА

Фінансові кризи та боротьба із забезпеченням фінансового підґрунтя терористів поставили перед Україною питання фінансового моніторингу процесів, що мають місце у світовому фінансовому секторі, гармонізації українського законодавства загальноприйнятими вимогам у сфері відмивання «брудних» коштів та координації зусиль держави щодо ефективного і комплексного розв'язання цих проблем.

Чимало українських учених у своїх працях приділяють увагу питанням організації, функціонування та розвитку фінансового моніторингу України.

Необхідною умовою розвою системи фінансового моніторингу є визначення особливостей функціонування всіх її складових і залучення до цього представників різних спеціальностей та органів державної влади.

Значну увагу надає розвитку системи фінансового моніторингу Національний банк України.

Законом України «Про банки і банківську діяльність» на банки, як фінансові установи, покладено обов'язки розробляти і впроваджувати правила внутрішнього фінансового моніторингу і програми його здійснення, проводити обов'язкову ідентифікацію клієнтів, а також дотримуватися правил зберігання та архівації документів.

Відповідно до Законів України «Про Національний банк України» та «Про банки і банківську діяльність» Національний банк України здійснює регулювання та нагляд за діяльністю банків, не менше одного разу на рік проводить перевірку банків з питань дотримання ними законодавства, яке регулює відносини у сфері запобігання легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, а в разі його порушення застосовує до банків відповідні заходи впливу. З цією метою створено і впроваджено спеціальне нормативно-правове і методологічне забезпечення здійснення банками фінансового моніторингу.

Національним банком України постійно надаються банкам відповідні рекомендації до виконання чинного законодавства, доводиться інформація про списки осіб та організацій, причетних до терористичної діяльності, ведеться спеціальна веб-сторінка на офіційному сайті НБУ, присвячена фінансовому моніторингу.

Проведення Першої Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасні проблеми фінансового моніторингу» в умовах посилення світових фінансових кризових явищ є актуальним, своєчасним заходом для поширення інформації про стан розвитку системи фінансового моніторингу, обговорення існуючих проблем в цій сфері і формування пропозицій з удосконалення правового та фінансового регулювання підходів до протидії та запобігання легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом.

Начальник
Управління Національного банку України
в Харківській області,

В. В. Качук

міжнародному рівні сьогодні оцінка банків досить жорстко здійснюється за трьома основними параметрами: «обготівковування», «відмивання», ступінь неякісності кредитного портфелю.

До основних шляхів вирішення проблем тонізації економки та відмивання «брудних» коштів можна віднести: скорочення готівкових оборотів, розміри яких загрожують національній безпеці, за рахунок розвитку форм безготівкових розрахунків; вдосконалення законодавчої бази з метою підвищення рівня прозорості фінансової системи держави і її банківського сектору зокрема:

а) встановити режим моніторингу та перевірки рахунків окремих осіб, які мають значні публічні повноваження (політиків та крупних чиновників), а також членів їх сімей і партнерів. Такі міри застосовуються в багатьох розвинутих демократичних державах.;

б) призупинення банківських операцій в тих випадках, коли є підозра що клієнт «відмиває» гроші;

в) розширити коло суб'єктів первинного фінансового моніторингу;

г) врегулювати інсайдерську торгівлю та діяльність установ на валютному ринку "Форекс", де існують маніпуляції та шахрайство.

У цьому зв'язку, надзвичайно важливим і своєчасним є розроблений у відповідності до міжнародних стандартів і поданий на затвердження до ВРУ урядовий законопроект щодо змін до закону про боротьбу з легалізацією злочинних доходів, який передбачає механізм призупинення підозрілих фінансових операцій, та згідно з яким до переліку суб'єктів первинного фінансового моніторингу додатково включаються ріелтери, нотаріуси, адвокати, оператори поштового зв'язку, торгівці цінностями, аудиторі, митники, які мають повідомляти про перевезення через кордон дорогоцінних металів, культурних цінностей, оборотних грошово-кредитних документів і готівкових грошей.

УДК 336.71(477)

АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ В БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ

Колодізев О. М.

Світова фінансова криза значно загострила проблеми, які існують у світовому економічному просторі, і є актуальним свідченням необхідності об'єднання спільних зусиль усіх країн щодо їх вирішення.

Епоха глобалізації фінансових відносин визначається зростаючою тенденцією до виникнення негативних явищ через наявність невирішеної проблеми відмивання доходів, отриманих злочинним шляхом. Особливе місце при дослідженні даного питання займає саме банківська система. Існування даної проблеми, що носить статус „світового лиха”, ви-

магає ретельної уваги міжнародної системи протидії легалізації доходів через досвід функціонування Financial Action Task Force (ФАТФ) – міжурядового органу, створеного в Парижі 1989 року. Вже на протязі багатьох років провідними країнами світу нагромаджено великий досвід проведення фінансового моніторингу, але в Україні, незважаючи на стрімкий розвиток системи фінансового моніторингу, існують певні напрямки, які потребують подальшого удосконалення.

Так, за інформацією Держфінмоніторингу України щодо аналізу результатів перевірки станом на 01.01.2008 року, починаючи з червня 2005 року до Національного банку України надається інформація, що може свідчити про порушення банківськими установами вимог чинного законодавства в частині несвоєчасного подання ними повідомлень про фінансові операції з ознаками обов'язкового фінансового моніторингу. За цей період з червня 2005 року по грудень 2007 року включно надійшов 391 лист про 5650 таких випадків, в тому числі: - за 2005 рік – 3763 випадки; - за 2006 рік – 1524 випадків; - за 2007 рік – 363 випадки.

Порівняно з даними за 2005 рік середня кількість банківських установ, які несвоєчасно надавали відповідні повідомлення, у 2006-2007 роках скоротилась (у 2006 році - майже в 3 рази, у 2007 році – майже в 7 разів).

Порівняно з даними за 2005 рік загальна кількість повідомлень, наданих несвоєчасно у 2006 та 2007 роках, значно скоротилась (у 2006 році – в 4 рази, у 2007 році – у 17 разів).

Національним банком України було досліджено з метою перевірки інформації, надісланої Держфінмоніторингом України, випадки, які можуть свідчити про відповідні порушення банківськими установами. Перевірка враховувала певні структурні складові:

- здійснення обліку, узагальнення та аналізу інформації;
- використання цієї інформації фахівцями Департаменту при проведенні інспекційних перевірок з питань фінансового моніторингу банків I та II групи;
- надання інформації територіальним управлінням Національного банку для перевірки в банках III та IV групи та філіях банків;
- застосування адекватних заходів впливу;
- узагальнення результатів та інформування Держфінмоніторингу.

З початку організації перевірки надісланої Держфінмоніторингом України інформації (з листопада 2005 року) по грудень 2007 року включно, Департаментом та територіальними управліннями Національного банку України перевірено 5388 випадків, що складає 95,37% від загальної кількості надісланих випадків.

За результатами проведених перевірок в 3260 випадках (60,5 %) встановлено порушення банківськими установами вимог статті 5 Закону України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом".

Крім того, у 92 випадках встановлено порушення вимог пункту 4.2 Положення про здійснення банками фінансового моніторингу, затвердженого постановою Правління НБУ від 14.07.2003 №189, в частині коригування даних. Але слід зазначити, що в 2016 випадках (37%) не підтвердилось порушення банківськими установами вимог статті 5 Закону.

Після того, як Національний банк України надав Держфінмоніторингу України пропозиції щодо підвищення якості інформації, яку він надсилає, починаючи з середини 2006 року зберігається тенденція в підвищенні якості інформації, що надходить від Держфінмоніторингу України, яка дійсно може свідчити про порушення банками вимог відповідного законодавства.

Завдяки заходам, організованим Національним банком України щодо перевірки, аналізу та узагальнення надісланих Держфінмоніторингом України випадків, які можуть свідчити про відповідні порушення банківськими установами, спостерігається позитивна тенденція щодо зменшення кількості несвоєчасно наданих банківськими установами повідомлень про фінансові операції, що стали об'єктом фінансового моніторингу (у грудні 2006 року порівняно з груднем 2005 року кількість зменшилась у 1,2 рази, у грудні 2007 року порівняно з груднем 2005 року кількість зменшилась у 56 разів).

За результатами дослідження встановлено, що, має місце тенденція до надання банківськими установами Держфінмоніторингу України значної кількості повідомлень про фінансові операції з кодами обов'язкового фінансового моніторингу, які не містять таких ознак, що свідчить про формальне відношення до виявлення фінансових операцій, які можуть бути пов'язаними з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, і, як наслідок, призводить до розкриття інформації, що містить банківську таємницю, понад межі, встановлені законодавством України.

Формування ефективної вітчизняної програми протидії відмиванню „брудних грошей” та фінансуванню тероризму потребує адаптації європейських принципів боротьби з відмиванням грошей, отриманих злочинним шляхом, а також передбачає подальший розвиток науково-методичних підходів до організації і контролю в системі фінансового моніторингу в Україні з врахуванням особливостей певного етапу її розвитку.

УДК 368(075.8)

ГЛОБАЛЬНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ (ВІДМИВАННЯ) ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ, НА РИНКУ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ

Кондратенко Д. В., Мужилівський В. В.

Глобалізація світових господарських зв'язків та впровадження у сферу страхування життя новітніх технологій підвищують уразливість страхової сфери. Розвиток системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, є важливою складовою стратегічного напрямку Державної комісії з питань регулювання ринків фінансових послуг України на інтеграцію у світові ринки страхових послуг.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
ДОПОВІДІ НА ПЛЕНАРНОМУ ЗАСІДАННІ	4
Внукова Н. М. Концептуальні засади розвитку системи протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом	4
Залєтов О. М. Особливості легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, на страховому ринку	9
Кондрашихін А. Б. Удосконалення територіальної організації фінансового ринку з використанням механізмів фінансового моніторингу	15
Проноза П. В., Внукова Н. М. Удосконалення фахового забезпечення системи фінансового моніторингу	17
Секція 1. ОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ.....	20
Ачкасова С. А. Удосконалення механізму фінансового моніторингу в Україні	20
Бондаренко А. В., Гридченко Є. Б. Впровадження базельських стандартів в умовах інтеграції до Європейського союзу	21
Вавелюк А. А. Система фінансового моніторингу в Україні	25
Захарова Д. С., Рагнева А. В. Правовое регулирование противодействия легализации доходов, полученных незаконным путем	27
Іванов Ю. Б., Бражнікова Н. В. Податкові аспекти легалізації доходів в офшорних зонах	29
Киктев И. П. Финансовый мониторинг как механизм активизации предпринимательской деятельности в регионе	30

Килимник І. І., Циганок В. Н. Економіко-правові проблеми впливу тіньового сектору економіки та заходи його запобігання в процесі легалізації доходів злочинного походження	32
Колісник М. К., Ярошевич Н. Б. Етапи «відмивання грошей» у фінансово-кредитній системі держави	34
Костюк Ю. К., Кузьмінчук О. В. Розподіл за класифікаційними ознаками схем відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом	36
Кузьмінчук Н. В., Гребнєва Ю. І. Фінансовий моніторинг як форма фінансового контролю держави в системі регіонального управління	38
Ларіна Т. В. Про можливості застосування фінансового моніторингу в системі регіонального управління	40
Латунова К. Б. Особливості організації фінансового моніторингу в Україні	42
Москаленко Н. В. Правове регулювання фінансового моніторингу в Україні	44
Перловська Н. В. Визначення сутності та об'єктів фінансового моніторингу в Україні	45
Понікаров В. Д., Назаренко Д. В. Протиправна економічна діяльність як фактор загрози національній безпеці України	47
Рысин Р. А. Моделирование взаимодействия субъект – объект в системе государственного финансового мониторинга	49
Саблина Н. В., Шумова А. А. Незаконные финансовые операции в Украине	51
Середіна А. В. Фінансовий моніторинг як засіб протидії відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом	53
Солодовнік О. О. Проблеми фінансового моніторингу транскордонного руху капіталу	55
Тисячна Ю. С. Правове регулювання протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом в Україні	57
Ціпура В. Л., Шапоренко О. В. Визначення суб'єктів фінансового моніторингу в Україні	59
Швець Ю. В. Підвищення ефективності контролю при організації і проведенні готівкового обігу в Україні	61

Андрійченко Ж. О. Заходи з недопущення відмивання нелегальних доходів через страхові компанії	63
Бажанов О. Є. Удосконалення проведення фінансового моніторингу фондів фінансування будівництва	65
Бондаренко А. В., Мурзаєва Л. Р. Напрямки вдосконалення організації внутрішнього фінансового моніторингу в банківських установах	66
Волосович С. В., Тринчук В. В. Фінансовий моніторинг як інструмент попередження шахрайства на іпотечному ринку	68
Дубовик А. О. Визначення ринкової вартості акцій для запобігання злочинних операцій на фондовому ринку	70
Клюско Л. А. Роль банківської системи у боротьбі з «відмиванням» коштів незаконного походження	71
Колодізєв О. М. Аналіз тенденцій розвитку системи фінансового моніторингу в банківському секторі України	73
Кондратенко Д. В., Мужилівський В. В. Глобальні аспекти проблеми легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, на ринку страхування життя	75
Кузьмін О. Є., Колісник М. К. Правове регулювання протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом на ринку фінансових послуг	77
Наріжна Н. В. Проблеми фінансового моніторингу в банківській системі	78
Орєхова К. В. Функції первинного фінансового моніторингу в банках України	81
Притула Н. І. Механізм «відмивання» коштів за допомогою перестрахування	83
Рожманов В. Г. Удосконалення технологій фінансового моніторингу регіонального ринку інвестиційних послуг	85
Смоляк В. А. Проблеми здійснення фінансового моніторингу страхових та перестраховувальних операцій	87
Смоляк В. А., Гончарова Н. В. Ознаки «відмивання» грошей як інформаційно-аналітична база системи фінансового моніторингу в банківській та страховій сферах	90
Холодна Ю. Є., Нагай І. В. Фінансовий моніторинг операцій на ринку цінних паперів	91

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ

Перша Всеукраїнська
науково-практична конференція
(3 грудня 2008 р.)

Збірник матеріалів

Матеріали подано в авторській редакції.

Стиль та орфографія збережені.

Відповідальність за достовірність фактів, дат, назв, імен, прізвищ,
цифрових даних тощо несуть автори.

Відповідальний за випуск – **Смоляк В. А.**

Комп'ютерна верстка та дизайн обкладинки – **Смоляк В. А.**

Підп. до друку 10.11.2008 р. Зам. № 0462

Папір офсетний

Гарнітура Arial, Georgia

Обл.-вид. арк. 9,25

Формат 60x84/16

Друк різнографічний

Ум.-друк. арк. 8,75

Наклад 200 прим.

Надруковано – СПД ФО Михайлов Геннадій Герасимович

Адреса: вул. Серіковська, 41, м. Харків, 61001

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготовників і розповсюджувачів видавничої продукції:

Серія ХК № 213 від 19.11.2007 р.